

Kendini Sabotaj Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Self-handicapping Scale: A study of Validity and Reliability

Ahmet AKIN*

Sakarya Üniversitesi

Öz

Bu araştırmanın amacı, Kendini Sabotaj Ölçeği'nin (KSÖ; Jones & Rhodewalt, 1982) Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliğini incelemektir. Araştırma 585 üniversite öğrencisi üzerinde yürütülmüştür. Dilsel eşdeğerlik çalışmasında, KSÖ'nün Türkçe ve orijinal formlarında bulunan maddeler arasındaki korelasyon katsayıları .69 ile .98 arasında bulunmuştur. Açıklayıcı faktör analizinde 25 maddenin toplam varyansın %32'sini açıkladığı ve maddelerin tek boyutta toplandığı görülmüştür. Ölçeğin faktör yükleri .34 ile .69, madde toplam korelasyon katsayıları ise .30 ile .63 arasında sıralanmaktadır. Doğrulamalı faktör analizinde tek boyutlu modelin iyi uyum verdiği görülmüştür (RMSEA=.037, NFI=.98, CFI=.99, IFI=.99, RFI=.97, GFI=.97, AGFI=.94). KSÖ'nün iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .90, test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise .94 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar KSÖ'nün Türkçe formunun geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Kendini sabotaj, geçerlik, güvenirlik.

Abstract

This study investigated the validity and reliability of the Turkish version of the Self-handicapping Scale (SHS; Jones & Rhodewalt, 1982). The sample of study consists of 585 university students. Results of language equivalency showed that the correlations between Turkish and English forms ranged from .69 to .98. Results of exploratory factor analysis showed that the 25 items were loaded on one factor. The total variance explained was 32% and factor loadings ranged between .34 to .69. Fit index values of the model were RMSEA=.037, NFI=.98, CFI=.99, IFI=.99, RFI=.97, GFI=.97, AGFI=.94. The internal consistency reliability coefficient of the scale was found as .90 and the test-retest reliability coefficient was found as .94. Also, the corrected item-total correlations ranged from .30 to .63. These results demonstrate that this scale is a valid and reliable instrument.

Keywords: Self-handicapping, validity, reliability

Summary

Purpose

Self-handicapping has been defined as the action of claiming or creating obstacles to account for poor performance (Berglas & Jones, 1978). An individual uses self handicapping strategies to protect his or her self-worth or competent image in public. Thus, through self-handicapping, personal self-worth can be protected. Although self-handicapping is an important issue in all period of life, there appears to be strong need to have a reliable and valid measurement tool to measure Turkish people's self-handicapping level. Self-handicapping Scale (SHS; Jones & Rhodewalt, 1982) may be considered as a helpful tool to fill in this need but there is no study indicating the tool's level of reliability and validity in Turkey. Thus the aim of this research is to translate the SHS to Turkish and to examine its psychometric properties.

* Doç. Dr. Ahmet AKIN, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitimde Psikolojik Hizmetler ABD, aakin@sakarya.edu.tr

Method

Participants were 585 university students from different faculties of Sakarya University, Turkey. Primarily the SHS was translated into Turkish by three academicians from English Language and Literature department. The Turkish form was back-translated into English and the consistency between the Turkish and English forms was examined. Than Turkish form has been reviewed by three academicians from educational sciences department. Finally they discussed the Turkish form and along with some corrections the scale was prepared for validity and reliability analyses. Before validity and reliability studies, to examine the language equivalency of the scale the correlations between Turkish and English forms were calculated.

In this study, exploratory factor analysis (EFA) was performed to examine the factor structure of the scale according to the data obtained from the Turkish students and confirmatory factor analysis (CFA) was executed to confirm the original scale's structure in Turkish culture. Reliability analysis test-retest and internal consistency coefficients and the item-total correlations were calculated. Data were analyzed using LISREL 8.54 and SPSS 11.5 package programs.

Results

Language equivalency study showed that the correlations between Turkish and English forms ranged between .69 to .98. These results confirm that Turkish and English forms of the SHS might be regarded equivalent. The results of exploratory factor analysis demonstrated that the 25 items loaded on one factor and that the factor structure was harmonized with the factor structure of the original scale. The amount of total variance explained was 32% and factor loadings ranged from .34 to .69. Similarly, the results of confirmatory factor analysis indicated that the model was well fit. The goodness of fit index values of the model were RMSEA=.037, NFI=.98, CFI=.99, IFI=.99, RFI=.97, GFI=.97, AGFI=.94. According to these values it can be said that the structural model of SHS which consists of one factor was well fit to the Turkish culture.

For concurrent validity the correlations between SHS and 2X2 Achievement Goal Orientations Scale were calculated. SHS was found positively related to learning-avoidance ($r=.346$, $p<.01$), and performance-approach ($r=.675$, $p<.01$)/avoidance ($r=.730$, $p<.01$) and negatively to learning-approach ($r=-.449$, $p<.01$) goals. These findings could be taken as evidence for the concurrent validity of the SHS. The internal consistency and test-retest reliability coefficients were found as .90 and .94, respectively. Also, the corrected item-total correlations of SHS ranged from .30 to .63.

Conclusion: Overall findings demonstrated that this scale had high validity and reliability scores and that it may be used as a valid and reliable instrument in order to assess self-handicapping levels of individuals. Nevertheless, further studies that will use SHS are important for its measurement force.

Giriş

İnsanoğlunun herhangi bir alanda ne düzeyde yeterli olduğuna yönelik bilgi aramaya motive olduğu tezi, sosyal psikolojide birçok geleneksel ve çağdaş kuramın esin kaynağı olmuştur. Örneğin, Festinger'in (1954 : 117) sosyal karşılaştırma teorisi; "insan organizmasında düşünce ve yeteneklerini değerlendirme güdüsü bulunduğunu" varsaymaktadır. Bu tür bir değerlendirmenin, uyumlu biçimde davranmak isteyen bireye yardımcı olacağı düşünülebilir. Benzer biçimde Heider'in (1958) yüklem teorisi, bireyin çevresini düzenleme ve yordamaya ilişkin temel bir gereksinim duyduğunu savunmaktadır. Çevresine ve kendine ilişkin doğru ve tutarlı yüklemelerde bulunan bireyin, buna paralel olarak çevresini anlama ve kontrol edebilme şansı artmaktadır (Kelley, 1967).

Bu alanda son derece ilgi çekici diğer bir görüş ise Berglas ve Jones (1978) tarafından öne sürülmüştür. Kendini sabotaj kavramını ilk ortaya atan araştırmacılar olan Berglas ve Jones (1978 : 406), herhangi bir görevi yerine getirmek için gerekli yeterliliğe sahip olduğuna ilişkin belirsizlik

yaşayan bireyin, başarısızlığı dışsallaştırma veya mazur gösterme çabasında bulunabileceğini belirtmiştir. Bu araştırmacılar kendini sabotaj kavramını "başarısızlığı dışsallaştırma, başarıyı ise içselleştirme olanağı sağlayan bir eylem veya performans ortamının seçilmesi" olarak tanımlamıştır. Bireyin başarı olasılığını azaltarak başarısızlığın nedenlerini dışsal etkenlere yüklemesine yardımcı olabilecek birçok engel, kusursuz biçimde bireyin başarısızlığı makul duruma getirme amacına hizmet edecektir. Jones ve Berglas (1978 : 201) şöyle devam etmiştir:

İyi performans sergileme olasılığını azaltacak engeller bularak veya üreterek birey, öz-yeterlik hissini kibarca korumaktadır. Eğer birey başarısız olursa, başarısızlığın nedenini o engele yükleyerek başarısızlığın kaynağını dışsallaştırır... Eğer birey iyi bir performans sergilerse, olumsuz şartlara rağmen başarılı olduğunu kanıtlamış olacaktır. Her iki durumda da kazançlıdır (s. 201).

Leary ve Shepperd (1986) kendini sabotaj kavramını, bireyin gelecekteki performansından elde edeceği sonuca yönelik belirsizlik yaşadığı durumlarda, olası olumsuzlukların nedenini dışsallaştırmak için kendine engeller oluşturması şeklinde ele almıştır. Tice (1991) ise kendini sabotajı, bireyin benliğini tehdit edici bir durumla yüzleştiğinde, özdeğer hissini korumak veya artırmak amacıyla sergilediği bir davranış biçimi olarak ele almıştır.

Synder ve Smith (1982), kendini sabotaj kavramının tanımını genişletmiş ve performans azaltıcı eğilimler ve semptomlar gibi kronik kendini sabotaj durumlarından söz etmiştir. Bu kronik stratejiler, olumlu geri-dönütleri maksimize eden **olumsuz geri-dönütleri** ise minimize eden bir ortam oluşturması için kendini sabote eden bireye yardımcı olmaktadır. Bu durumda birey performansını zayıflatan ve başarısız olmasına neden olan ancak diğer bireyler tarafından onun yetersizliğinden değil başka etkenlerden kaynaklanıyormuş gibi algılanan görece tutarlı ve kronik engeller kullanmaktadır. Synder ve Smith'e (1982 : 107) göre kronik kendini sabotaj stratejileri, "bireyin öz-saygı ve yeterlik algısını artırmasına yardımcı olabilecek somut ödüller elde etmek için kullanılan semptomlardır".

Kendini sabotaj stratejilerinin sınıflandırılmasına yönelik genel bir fikir birliği bulunmaktadır. Leary ve Shepperd (1986) ise kendini sabotaj eğilimlerini; davranışsal (örneğin, alkol kullanma) ve sözel (örneğin, yüksek düzeyde sosyal kaygı yaşadığını bildirme) kendini sabotaj şeklinde ikiye ayırmıştır. Arkin ve Baumgardner (1985) ise elde edilen (gerçekten başarı olasılığını düşüren engeller) ve iddia edilen (bireyin varlığını iddia ettiği engeller) şeklinde iki tür kendini sabotaj eğiliminden söz etmiştir. Edinilen ve davranışsal kendini sabotaj (Ryska, 2002) şeklinde sınıflandırmalar da bulunmasına rağmen genel olarak sözel ve davranışsal kendini sabotaj türleri ön plana çıkmaktadır.

Davranışsal kendini sabotaj bireyin performansına yönelik herhangi bir değerlendirme yapılacağı durumlarda, performansını sergilemeden önce kendisi için dezavantajlar üretmesidir. Sözel kendini sabotaj eğilimi ise bireyin performansına ilişkin bir değerlendirme yapılmadan önce içinde bulunduğu koşulların olumsuz olduğunu ifade etmesidir (Snyder, Smith, Augelli, & Ingram, 1985). Davranışsal kendini sabotaj stratejilerinden bazıları; bireyin performans sergilemeden önce alkol veya ilaç kullanması (Berglas & Jones, 1978; Higgins & Harris, 1988; Kolditz & Arkin, 1982; Tucker, Vuchinich, & Sobell, 1981), yeterli pratik yapmaması (Baumeister, Hamilton, & Tice, 1985; Rhodewalt, Saltzman, & Wittmer, 1984), yetersiz çaba harcaması (Pyszczynski & Greenberg, 1983; Smith, Snyder, & Handelsman, 1982), yeteneği körelten performans ortamlarını seçmesi, yeterli miktarda uyumaması (Rhodewalt & Davison, 1986; Shepperd & Arkin, 1989), görev ve faaliyetlerini ertelemesi (Lay, Knish, & Zanatta, 1992), fırsatları göz ardı etmesi ve görevle ilgisiz olan aktivitelerle ilgilenmesidir.

Sözel kendini sabotaj stratejileri ise bireyin performans sergilemeden önce sınav kaygısı (Smith ve diğerleri, 1982), sosyal kaygı (Snyder ve diğerleri, 1985), travmatik olaylar (DeGree & Snyder, 1985) veya acı yaşadığını, kendisini iyi hissetmediğini (Baumgardner, Lake, & Arkin, 1985), utandığını (Snyder ve diğerleri, 1985), depresyona girdiğini (Baumgardner, 1991) veya hasta olduğunu (Smith, Snyder, & Perkins, 1983) iddia etmesidir. Davranışsal kendini sabotaj sözel kendini sabotaja göre hem daha riskli hem de daha maliyetlidir. Örneğin birey gerekli ön

çalışmaları yapmamış olmasını yetersiz performansı için bir bahane olarak öne sürebilir; ancak bu sürecin bireyin iyi performans sergileme olasılığını azaltacak olması göz ardı edilmemelidir. Aksine bireyin basit biçimde sözel olarak çok gergin veya çok yorgun olduğunu dile getirmesi, yetersiz performansı için geçerli bir bahane olmasına rağmen onun iyi performans sergileme olasılığını gerçekte azaltmayabilir (Hirt, Deppe, & Gordon, 1991).

Kendini sabotaj; depresyon, anksiyete, düşük öz-saygı (Lay & Silverman, 1996; Martin, Flett, Hewitt, Krames, & Szanto, 1996; Saddler & Sacks, 1993), sosyal anksiyete (Strube, 1986), düşük özerklik duygusu (Knee & Zuckerman, 1998), mükemmeliyetçilik (Frost, Marten, Lahart, & Rosenblate, 1990; Hobden & Pliner, 1995), performans yönelimi (Rhodewalt, 1994), düşük akademik başarı (Garcia, 1995; Midgley, Arunkumar, & Urdan, 1996; Midgley & Urdan, 1995; Urdan, Midgley, & Anderman, 1998) ve yetersiz performans (Garcia, 1995; Zuckerman, Kieffer, & Knee, 1998) gibi çeşitli uyumsuz değişkenlerle pozitif ilişkili bulunmuştur.

Kendini sabotaj kavramının insan davranışı üzerindeki etkilerini inceleyen araştırmalar için bu kavramı geçerli ve güvenilir biçimde değerlendirebilecek ölçme araçları oldukça önemlidir. Bu ölçme araçlarından birisi yaklaşık 30 yıl önce geliştirilmesine rağmen kendini sabotaj alanında yürütülen araştırmalarda yoğun biçimde kullanılan Kendini Sabotaj Ölçeği'dir (KSÖ; Jones & Rhodewalt, 1982). 6'lı derecelendirmeye sahip bir ölçme aracı olan KSÖ 25 betimsel madden oluşmakta ve katılımcılardan her bir maddede yer alan açıklamaya katılma oranlarını belirlemeleri istenmektedir.

Ölçekte yer alan maddeler, çaba harcamama, hastalanma, erteleme, alkol veya ilaç kullanma, uykusuzluk veya duygusal problemler gibi bir dizi kendini sabotaj stratejisini değerlendirmektedir. Ölçekte yer alan 3, 5, 6, 10, 13, 20, 22 ve 23 maddeler ters kodlandıktan sonra tüm maddelerin puanları toplanarak toplam bir kendini sabotaj puanı elde edilebilmektedir. Ölçekten elde edilebilecek puanlar 25 ile 125 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar ilgili bireyin sözel ve davranışsal kendini sabotaj eğiliminin yüksek olduğunu göstermektedir. Rhodewalt (1990), ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayısını .79, bir ay arayla elde edilen test-tekrar test güvenirlik katsayısını ise .74 olarak bulmuştur. Diğer çalışmalarda ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayısının .71 ile .74 arasında değiştiği, 7 hafta arayla elde edilen test-tekrar test güvenirlik katsayısının ise .94 olduğu görülmüştür (Knee & Zuckerman, 1998; Zuckerman ve diğerleri, 1998).

KSÖ'nün ölçüt bağıntılı geçerliğini inceleyen araştırmalarda (Hirt ve diğerleri, 1991; Rhodewalt, 1990; Rhodewalt ve diğerleri, 1984; Rhodewalt & Hill, 1995; Strube, 1986) kendini sabotajın; özsaygı ($r = -.50$) ve sosyal istenirlik ($r = -.43$) ile negatif, sonuçları çevresel faktörlere yükleme ($r = .20$) ve beden işlevlerinin farkında olmayla pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Başarı ihtiyacı ile kendini sabotaj arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarından elde edilen sonuçlar KSÖ'nün geçerlik ve güvenirliğinin sağlandığını göstermektedir. Bu araştırmanın amacı KSÖ'yü Türkçeye uyarlamak ve ölçeğin geçerlik ve güvenirliğini incelemektir.

Yöntem

Çalışma Grubu

KSÖ'nün Türkçe formunun geçerlik ve güvenirlik analizleri iki çalışma grubundan elde edilen veriler üzerinde gerçekleştirilmiştir. İlk grup Sakarya Üniversitesi'nin Fen-Edebiyat (N=197), Mühendislik (N=172) ve Eğitim (N=216) fakültelerinde öğrenim gören 585 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma örneklemini oluşturan sayının belirlenmesinde, Tabachnick ve Fidell'in (2007) faktör analizi için verdiği ölçütler dikkate alınmıştır. Bu araştırmacılara göre faktör analizi için 300 kişi "iyi", 500 kişi "çok iyi" ve 1000 kişi "mükemmel" olarak değerlendirilmektedir. 257'si kız, 328'i erkek öğrenciden oluşan bu grubun yaş ortalaması 21.1' dir.

Ayrıca ölçeğin test-tekrar test çalışması için bu gruptan 128 öğrenciye ölçek üç hafta arayla tekrar uygulanmıştır. Uyum geçerliği için yine bu gruptan 378 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. İkinci çalışma grubunu ise ölçeğin dilsel eşdeğerlik çalışmasının yürütüldüğü 86 İngilizce öğretmeni oluşturmaktadır. Yaşları 23 ile 48 arasında değişen öğretmenlerin 39'u bayan, 47'si ise erkektir.

Veri Toplama Aracı

2X2 Başarı Yönelimleri Ölçeği. Akın (2006) tarafından geliştirilen bu ölçme aracı 26 maddeden ve öğrenme-yaklaşma yönelimi (ÖYBY, 8 madde, örneğin; “derslerde öğreneceğim konuları geniş ve kapsamlı bir şekilde öğrenmeye çalışırım”), öğrenme-kaçınma yönelimi (ÖKBY, 5 madde, örneğin; “öğrenme çalışmalarımı doğru olarak yapamamaktan kaçınırım”), performans-yaklaşma yönelimi (PYBY, 7 madde, örneğin; “arkadaşlarıma göre daha başarılı görünmek benim için çok önemlidir”) ve performans-kaçınma yönelimi (PKBY, 6 madde, örneğin; “sınıfta bir soruya cevap verdiğimde komik duruma düşmekten kaygılanırım”) şeklinde 4 alt ölçekten oluşmaktadır. 5'li Likert tipi bir ölçme aracı olan 2X2 Başarı Yönelimleri Ölçeği'nin faktör yükleri .41 ile .98 arasında sıralanmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık güvenirlik katsayıları alt boyutlar için .92 ile .97 arasında, test-tekrar test güvenirlik katsayıları ise .77 ile .86 arasında değişmektedir. Her bir alt boyuttan alınan yüksek puan, bireyin ilgili yönelimi benimsediğini göstermektedir.

İşlem

KSÖ'nün Türkçeye uyarlanması sürecinde öncelikle ölçeği geliştiren Frederick Rhodewalt ile elektronik posta yoluyla iletişim kurulmuş ve ölçeğin uyarlanabileceğine ilişkin gerekli izin alınmıştır. İlk aşamada ölçeğin İngilizce formu, iyi düzeyde İngilizce bilen 3 öğretim üyesinden oluşan bir komisyon tarafından Türkçeye çevrilmiş ve daha sonra bu Türkçe formlar geri tercüme edilerek Türkçe ve İngilizce formlar arasındaki tutarlılık incelenmiştir. Daha sonra Türkçe form anlam ve gramer açısından incelenerek gerekli düzeltmeler yapılmış ve denemelik Türkçe form elde edilmiştir. Ardından denemelik Türkçe form psikolojik danışma ve rehberlik ve ölçme ve değerlendirme alanında uzman olan 3 öğretim üyesine inceletilerek görüşleri doğrultusunda bazı değişiklikler yapılmıştır. Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarına başlamadan önce KSÖ'nün Türkçe formu ile İngilizce formu arasındaki tutarlılığı belirlemek için dilsel eşdeğerlik çalışması yapılmış ve dilsel eşdeğerliğin sağlandığı görüldükten sonra geçerlik ve güvenirlik analizlerine başlanmıştır.

KSÖ'nün geçerlik çalışması olarak yapı ve uyum geçerliği incelenmiştir. Yapı geçerliği için açımlayıcı faktör analizi (AFA) ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) yapılmıştır. Uyum geçerliği için ise KSÖ ile 2X2 Başarı Yönelimleri Ölçeği arasındaki korelasyonlar hesaplanmıştır. KSÖ'nün güvenirliği iç tutarlık ve test-tekrar test yöntemleriyle, madde analizi ise düzeltilmiş madde-toplam korelasyonu ile incelenmiştir. Geçerlik ve güvenirlik analizleri için SPSS 13.0 ve LISREL 8.54 (Jöreskog & Sorbom, 1996) programları kullanılmıştır.

Bulgular

Dilsel Eşdeğerlik

KSÖ'nün dilsel eşdeğerlik çalışmasından elde edilen bulgular, Türkçe ve orijinal formda yer alan maddeler arasındaki korelasyon katsayılarının .69 ile .98 arasında değiştiğini göstermiştir. Türkçe ve orijinal formlardan elde edilen puanlar arasındaki korelasyon ölçeğin bütünü için .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe ve orijinal maddeleri arasındaki korelasyonlar katsayıları Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1.

KSÖ'nün Türkçe ve Orijinal Maddeleri Arasındaki Korelasyon Katsayıları

Madde No	<i>r</i>	Madde No	<i>r</i>	Madde No	<i>r</i>
1	.98	10	.89	19	.93
2	.97	11	.96	20	.98
3	.95	12	.90	21	.87
4	.92	13	.89	22	.94
5	.86	14	.92	23	.90
6	.91	15	.79	24	.96
7	.91	16	.94	25	.92
8	.83	17	.69		
9	.88	18	.97		

Madde Analizi ve Güvenirlik

KSÖ'nün maddelerinin ayırt etme gücünü belirlemek amacıyla madde analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda, ölçeğin düzeltilmiş madde toplam korelasyon katsayılarının .30 ile .63 arasında sıralandığı görülmüştür. Bulgular Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2.

KSÖ Düzeltilmiş Madde Toplam Korelasyon Katsayıları

Madde No	<i>r_{jx}</i>	Madde No	<i>r_{jx}</i>	Madde No	<i>r_{jx}</i>
1	.593	10	.446	19	.471
2	.513	11	.483	20	.545
3	.427	12	.628	21	.549
4	.488	13	.591	22	.496
5	.354	14	.534	23	.621
6	.526	15	.302	24	.497
7	.327	16	.484	25	.334
8	.524	17	.388		
9	.479	18	.521		

KSÖ'nün iç tutarlılık güvenirlik katsayısı. 90, test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise .94 olarak bulunmuştur. Ölçeğin orijinal formunun iç tutarlılık güvenirlik katsayısı .79 (Rhodewalt, 1990), test-tekrar test güvenirlik katsayıları ise .74 (bir ay arayla) ve .94 (yedi hafta arayla; Knee & Zuckerman, 1998; Zuckerman ve diğerleri, 1998) olarak bulunmuştur. Bu sonuç ölçeğin Türkçe formunun daha yüksek güvenirlik katsayılarına sahip olduğunu göstermektedir.

Yapı Geçerliği

Açımlayıcı Faktör Analizi. KSÖ'nün yapı geçerliği için uygulanan AFA'da öncelikle örneklem uygunluğu (sampling adequacy) ve Barlett Küresellik testleri incelenmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğu için KMO .60'tan yüksek ve Barlett testinin anlamlı çıkması gerekmektedir (Tabachnick & Fidell, 2007). Bu çalışmada KMO örneklem uygunluk katsayısı. 91, Barlett Küresellik testi χ^2 değeri ise 4342,05 ($p < .001$, $sd=300$) olarak bulunmuştur. Jones ve Rhodewalt (1982) tarafından geliştirilen KSÖ tek boyutlu olduğu için, AFA'da asal eksnlere göre döndürülmüş temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda toplam varyansın %32.21'ini açıklayan, 25 maddeden oluşan ve özdeğeri 1.00'in üzerinde olan tek faktörlü bir yapı

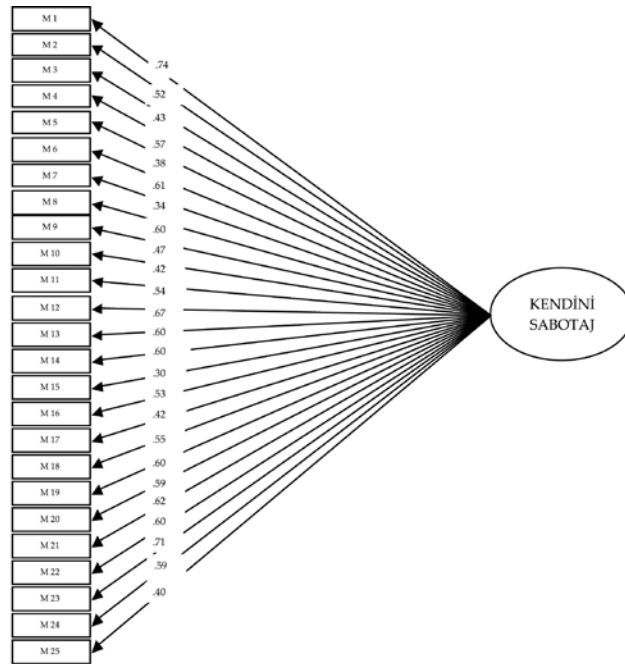
elde edilmiştir. 25 maddenin faktör yükleri .34 ile .69 arasında sıralanmaktadır. Ölçekte yer alan maddelerin faktör yüklerine, ortalamalarına ve standart sapmalarına ilişkin puanlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.

KSÖ Maddelerine Ait Faktör Yükleri, Ortalamalar ve Standart Sapmalar

Madde No	Faktör yükü	$\bar{X}$	Ss	Madde No	Faktör yükü	$\bar{X}$	Ss
1	.651	3,42	1,17	14	.592	3,28	1,08
2	.573	3,70	0,98	15	.339	4,55	0,80
3	.474	3,66	1,00	16	.537	3,70	1,04
4	.547	3,57	1,10	17	.442	3,28	1,00
5	.400	4,08	1,03	18	.577	3,33	1,00
6	.589	3,85	1,09	19	.531	3,43	1,17
7	.371	3,69	0,98	20	.601	3,64	1,04
8	.582	3,20	1,11	21	.604	3,29	1,09
9	.531	3,76	0,99	22	.551	2,97	1,13
10	.503	3,79	0,92	23	.677	3,71	1,07
11	.542	3,52	1,06	24	.550	3,51	1,16
12	.688	3,47	0,99	25	.378	3,72	1,19
13	.644	3,96	0,99				

Doğrulamalı Faktör Analizi. KSÖ'nün yapı geçerliği için ölçeğin orijinal formunda bulunan faktörlerin doğrulanması amacıyla DFA uygulanmıştır. Elde edilen uyum indeksleri ($\chi^2=50.23$, $p=.05787$, $RMSEA=.037$, $NFI=.98$, $CFI=.99$, $IFI=.99$, $RFI=.97$, $GFI=.97$, $AGFI=.94$) tek boyutlu KSÖ'nün iyi uyum verdiğini ortaya koymuştur (Hu & Bentler, 1999). Doğrulamalı faktör analizine ait faktör yükleri Şekil 1'de gösterilmiştir.

Şekil 1. Kendini Sabotaj Ölçeği'ne İlişkin Path Diagramı ve Faktör Yükleri

Uyum Geçerliği

Uyum geçerliği için KSÖ ile 2X2 Başarı Yönelimleri Ölçeği arasındaki ilişkiler hesaplanmıştır. İki ölçek arasındaki korelasyon katsayılarını ve betimsel istatistikleri gösteren bulgular Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4.

KSÖ ile 2X2 Başarı Yönelimleri Ölçeği Arasındaki İlişkilere Yönelik Korelasyon Katsayıları

Değişkenler	Kendini sabotaj	Performans kaçınma	Performans yaklaşma	Öğrenme kaçınma	Öğrenme yaklaşma
Öğrenme-yaklaşma	-.449**	-.422**	-.405**	.245**	1
Öğrenme-kaçınma	.346**	.405**	.282**	1	
Performans-yaklaşma	.675**	.746**	1		
Performans-kaçınma	.730**	1			
Kendini sabotaj	1				
Ortalama	90,82	17,42	20,07	16,22	28,71
Standart Sapma	19,04	5,40	6,54	3,78	7,34

** $p < .01$

Tablo 4'te görüldüğü gibi kendini sabotaj, öğrenme-yaklaşma yönelimi ile negatif ($r = -.449$, $p < .01$), öğrenme-kaçınma ($r = .346$, $p < .01$), performans-yaklaşma ($r = .675$, $p < .01$) ve performans-kaçınma ($r = .730$, $p < .01$) yönelimleri ile pozitif ilişkili bulunmuştur.

Tartışma

Bu çalışmada, Jones ve Rhodewalt (1982) tarafından geliştirilen KSÖ'nün Türkçeye uyarlanması ve Türkçe formun geçerlik ve güvenirliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Geçerlik ve güvenirlik çalışmalarının yürütüldüğü gruplar sayı bakımından istatistiksel analizlerin gerektirdiği yeterliliktedir (Tabachnick & Fidell, 2007). Ölçeğin Türkçe ve İngilizce formlarının dilsel açıdan eşdeğerliğini belirlemek amacıyla yapılan dilsel eşdeğerlik çalışmasından elde edilen sonuçlar iki formda yer alan maddelerin birbirleriyle yüksek düzeyde ilişkili olduğunu ortaya koymuştur. Buna göre Türkçe formda yer alan çeviri maddelerle İngilizce formda yer alan orijinal maddelerin benzeştiği ve ölçeğin dilsel eşdeğerliğinin sağlandığı söylenebilir.

KSÖ'nün yapı geçerliği AFA ve DFA ile incelenmiştir. AFA sonucunda ölçeğin orijinal formda olduğu gibi tek boyutlu olduğu ve açıklanan toplam varyans oranının %32 olduğu bulunmuştur. Jones ve Rhodewalt (1982) ise ölçeğin geliştirme çalışmasında açıklanan varyans oranını % 43 olarak bulmuştur. Bununla birlikte açıklanan varyans oranının %30'un üzerinde olmasının davranış bilimlerinde ölçek geliştirme ve uyarlama çalışmalarında yeterli görüldüğü (Büyüköztürk, 2007) düşünüldüğünde, ölçeğin yapı geçerliğinin sağlandığı görülmektedir. Diğer bir faktör analizi olan DFA için uyum indeksi sınırları göz önüne alındığında, modelin iyi uyum verdiği ve ölçeğin orijinal faktör yapısının Türkçe formun faktör yapısıyla uyduğu söylenebilir.

Benzer ölçek geçerliği çalışmasında KSÖ ile 2X2 Başarı Yönelimleri Ölçeği arasındaki korelasyon katsayıları hesaplanmış ve kendini sabotajın öğrenme-yaklaşma yönelimi ile negatif, öğrenme-kaçınma, performans-yaklaşma ve performans-kaçınma yönelimleriyle pozitif ilişkili olduğu görülmüştür. Kendini sabotaj ile başarı yönelimleri arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmalardan (Elliot, Cury, Fryer, & Huguet, 2006; Midgley & Urdan, 2001; O'Brien, 2000; Ommundsen, 2004; Shields, 2007) elde edilen bulgularla genel olarak tutarlı olan bu sonuçlar, KSÖ'nün uyum geçerliği için bir kanıt olarak gösterilebilir. Ayrıca öğrenme-yaklaşma yönelimli bireylerin temel hedefleri kendilerini geliştirmek, performans-yaklaşma ve performans-kaçınma yönelimli bireylerin ise diğer bireylerde olumlu bir izlenim bırakmak ve benliklerini korumak olduğu (Akin, 2008, 2010) için kendini sabotaj ile performans yönelimleri arasındaki pozitif ilişki şaşırtıcı değildir.

KSÖ'nün güvenilirlik katsayılarının yüksek bulunması, güvenilirliğin yeterli düzeyde olduğunu göstermektedir. Araştırmalarda kullanılabilecek ölçme araçları için öngörülen güvenilirlik düzeyinin .70 olduğu (Sipahi, Yurtkoru, & Çinko, 2008) dikkate alınırsa, KSÖ'nün güvenilirliğinin sağlandığı söylenebilir. Madde analizi sonucunda ölçeğin madde-toplam korelasyon katsayılarının .30 ölçütünü karşıladığı görülmüştür. Madde-toplam korelasyon katsayılarının yorumlanmasında .30 ve daha yüksek olan maddelerin, bireyleri ölçülen özellik bakımından iyi derecede ayırt ettiği (Özdamar, 2004) göz önüne alındığında, madde toplam korelasyon katsayılarının yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

Sonuç

KSÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından elde edilen bulgulara göre ölçeğin kullanıma hazır olduğu söylenebilir. Ancak geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının üniversite öğrencileri üzerinde yürütülmüş olması, ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği için farklı gruplar üzerinde yapılacak çalışmaları gerekli kılmaktadır. Ayrıca bu ölçeğin kullanılacağı araştırmaların yapılması, ölçme gücüne önemli katkılar sağlayacaktır. Son olarak ölçeğin uyum geçerliğini belirlemek amacıyla, kendini sabotajla ilişkili olabilecek çeşitli psikolojik ve bilişsel yapıları (başarı ihtiyacı, depresyon, stresle başa çıkma, psikolojik iyi olma, başarısızlık korkusu gibi) değerlendiren, geçerlik ve güvenilirliği kanıtlanmış ölçeklerle KSÖ arasındaki ilişkiler incelenebilir.

Kaynakça

- Akın, A. (2006). 2X2 Başarı Yönelimleri Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 1–13.
- Akın, A. (2008). Self-compassion and achievement goals: A structural equation modeling approach. *Eurasian Journal of Educational Research*, 31, 1–15.
- Akın, A. (2010). Achievement goals and academic locus of control: Structural equation modeling. *Eurasian Journal of Educational Research*, 38, 1–18.
- Arkin, R. M., & Baumgardner, A. H. (1985). Self-handicapping. In J. H. Harvey, & G. Weary (Eds.), *Attribution basic issues and applications* (s. 169–202). New York: Academic Press.
- Baumeister, R. F., Hamilton, J. C., & Tice, D. M. (1985). Public versus private expectancy of success. Confidence booster or performance pressure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48, 1447–1457.
- Baumgardner, A. H. (1991). Claiming depressive symptoms as a self-handicap: A protective self-presentation strategy. *Basic and Applied Social Psychology*, 12(1), 97–113.
- Baumgardner, A. H., Lake, E. A., & Arkin, R. M. (1985). Claiming mood as a self-handicap: The influence of spoiled and unspoiled public identities. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 11, 349–357.
- Berglas, S., & Jones, E. E. (1978). Drug choice as a self-handicapping strategy in response to non-contingent success. *Journal of Personality and Social Psychology*, 36(4), 405–417.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (8. Baskı). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Degree, C. E., & Snyder, C. R. (1985). Adler's Psychology (of use) today: Personal history of traumatic life events as a self-handicapping strategy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(6), 1512–1519.
- Elliot, A. J., Cury, F., Fryer, J. W., & Huguet, P. (2006). Achievement goals, self-handicapping, and performance attainment: A mediational analysis. *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 28, 344–361.
- Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7, 117–140.

- Frost, R. O., Marten, P., Lahart, C., & Rosenblate, R. (1990). The dimensions of perfectionism. *Cognitive Therapy and Research*, 14, 449-468.
- Garcia, T. (1995). The role of motivational strategies in self-regulated learning. *New Directions in Teaching and Learning*, 63, 29-42.
- Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. New York: Wiley.
- Higgins, R. L., & Harris, R. N. (1988). Strategic alcohol use: Drinking to self-handicap. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 6, 191-202.
- Hirt, E. R., Deppe, R. K., & Gordon, L. J. (1991). Self-reported versus behavioral self-handicapping: Empirical evidence for a theoretical distinction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(6), 981-991.
- Hobden, K., & Pliner, P. (1995). Self-handicapping and dimensions of perfectionism: Self-presentation vs. self-protection. *Journal of Research in Personality*, 29, 461-474.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structural analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6, 1-55.
- Jones, E. E., & Berglas, S. (1978). Control of attributions about the self through self-handicapping strategies: The appeal of alcohol and the role of underachievement. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 4, 200-206.
- Jones, E. E., & Rhodewalt, F. (1982). *The Self-Handicapping Scale*. (Available from Frederick Rhodewalt, Department of Psychology, University of Utah, Salt Lake City, UT 84112).
- Joreskog, K. G., & Sorbom, D. (1996). *LISREL 8 reference guide*. Lincolnwood, IL: Scientific Software International.
- Kelley, H. H. (1967). *Attribution theory in social psychology*. In D. Levine (Ed.), Nebraska Symposium on Motivation (Cilt. 15). Lincoln: University of Nebraska Press.
- Knee, C. R., & Zuckerman, M. (1998). A non-defensive personality: Autonomy and control as moderators of defensive coping and self-handicapping. *Journal of Research in Personality*, 32(2), 115-130.
- Kolditz, T. A., & Arkin, R. M. (1982). An impression management interpretation of the self-handicapping strategy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 43(3), 492-502.
- Lay, C., Knish, S., & Zanatta, R. (1992). Self-handicappers and procrastinators: A comparison of their practice behavior prior to an evaluation. *Journal of Research in Personality*, 26, 242-257.
- Lay, C., & Silverman, S. (1996). Trait procrastination, anxiety and dilatory behavior. *Personality and Individual Differences*, 21, 61-67.
- Leary, M. R., & Shepperd, J. A. (1986). Behavioral self-handicaps versus self-reported self-handicaps: A conceptual note. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1265-1268.
- Martin, T., Flett, G., Hewitt, P., Krames, L., & Szanto, G. (1996). Personality correlates of depression and health symptoms: A test of a self-regulation model. *Journal of Research in Personality*, 31, 264-277.
- Midgley, C., Arunkumar, R., & Urdan, T. (1996). If I don't do well tomorrow, there's a reason: Predictors of adolescents' use of self-handicapping strategies. *Journal of Educational Psychology*, 88, 423-434.
- Midgley, C., & Urdan, T. (1995). Predictors of middle school students' use of self-handicapping strategies. *Journal of Early Adolescence*, 15, 389-411.
- Midgley, C., & Urdan, T. (2001). Academic self-handicapping and achievement goals: A further examination. *Contemporary Educational Psychology*, 26, 61-75.
- O'Brien, P. E. (2000). *Self-handicapping behaviors, psychosocial variables, and academic achievement of middle school adolescents*. Wayne State University, Yayınlanmamış doktora tezi.

- Ommundsen, Y. (2004). Self-handicapping related to task and performance-approach and avoidance goals in physical education. *Journal of Applied Sport Psychology*, 16(2), 183-197.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistik veri analizi 1*. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Pyszczynski, T., & Greenberg, J. (1983). Determinants of reduction in intended effort as a strategy for coping with anticipated failure. *Journal of Research in Personality*, 17, 412-422.
- Rhodewalt, F. (1990). Self-handicappers: Individual differences in the preference for anticipatory self-protective acts. In R. L. Higgins, C. R. Snyder, & S. Berglas (Eds.), *Self-handicapping: The paradox that isn't* (s. 69-106). New York: Plenum Press.
- Rhodewalt, F. (1994). Conceptions of ability, achievement goals, and individual differences in self-handicapping behavior. *Journal of Personality*, 62(1), 67-85.
- Rhodewalt, F., & Davison, J. (1986). Self-handicapping and subsequent performance: Role of outcome valence and attributional certainty. *Basic and Applied Social Psychology*, 7(4), 307-323.
- Rhodewalt, F., & Hill, S. (1995). Self-handicapping in the classroom: The effects of claimed self-handicaps on responses to academic failure. *Basic and Applied Social Psychology*, 16(4), 397-416.
- Rhodewalt, F., Saltzman, A. T., & Wittmer, J. (1984). Self-handicapping among competitive athletes: The role of practice in self-esteem protection. *Basic and Applied Social Psychology*, 5(3), 197-209.
- Ryska, T. A. (2002). Effects of situational self-handicapping and state self-confidence on the physical performance of young participants. *Psychological Record*, 52, 461-478.
- Saddler, C. D., & Sacks, L. (1993). Multidimensional perfectionism and academic procrastination: Relationship with depression in university students. *Psychological Reports*, 73, 863-871.
- Shepperd, J. A., & Arkin, R.M. (1991). Behavioral other-enhancement: Strategically obscuring the link between performance and evaluation. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 79-88.
- Shields, C. D. (2007). *The relationship between goal orientation, parenting style, and self-handicapping in adolescents*. The University of Alabama, Yayınlanmamış doktora tezi.
- Sipahi, B. Yurtkoru, E. S., & Çinko, M. (2008). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Smith, T. W., Snyder, C. R., & Handelsman, M. M. (1982). On the self-serving function of an academic wooden leg: Test anxiety as a self-handicapping strategy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 42(2), 314-321.
- Smith, T. W., Snyder, C. R., & Perkins, S. C. (1983). The self-serving function of hypochondriacal complaints physical symptoms as self-handicapping strategies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 44(4), 787-797.
- Snyder, C. R., & Smith, T. W. (1982). Symptoms as self-handicapping strategies: The virtues of old wine in a new bottle. In G. Weary, & H. L. Mirels (Eds.), *Integrations of clinical and social psychology* (s. 104-127). New York: Oxford University Press.
- Snyder, C. R., Smith, T. W., Augelli, R. W., & Ingram, R. E. (1985). On the self-serving function of social anxiety: Shyness as a self-handicapping strategy. *Journal of Personality and Social Psychology*, 48(4), 970-980.
- Strube, M. J. (1986). An analysis of the Self-Handicapping Scale. *Basic Applied Social Psychology*, 7(3), 211-224.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). *Using multivariate statistics*. Boston: Allyn and Bacon.
- Tice, D. M. (1991). Esteem protection or enhancement? Self-handicapping motives and attributions

differ by trait self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(5), 711-725.

Tucker, J., Vuchinich, R., & Sobell, M. (1981). Alcohol consumption as a self-handicapping strategy. *Journal of Abnormal Psychology*, 90(3), 220-230.

Urdu, T., Midgley, C., & Anderman, E. (1998). The role of classroom goal structure in students' use of self-handicapping strategies. *American Educational Research Journal*, 35, 101-122.

Zuckerman, M., Kieffer, S. C., & Knee, C. R. (1998). Consequences of self-handicapping: Effects on coping, academic performance, and adjustment. *Journal of Personality and Social Psychology*, 74(6), 1619-1628.